ÜREYHUKUK

TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ

18.10.2021

Yazarlar: Merve Gündeş, Berfu Yalçın, Serdarhan Güler

Ticari işletmelerin, birbirleri ile yapacakları ticari anlaşmalardan doğabilecek alacaklarını teminat altına almak adına birtakım hukuki imkânlar tanınmıştır. Bunlar arasında menkul rehni, kefalet sözleşmesi gibi seçenekler ilk akla gelenlerdir. Her teminat türünün kendine özgü birtakım problemleri olmakla birlikte Medeni Kanun'da düzenlenen taşınır rehininin pratikte ticari işletmelerce kullanılması pek mümkün görünmemektedir. Zira normal şartlarda taşınır rehni yoluyla teminat verme halinde rehin veren taraf, rehin edilen şeyin zilyetliğini rehin alan tarafa vermek mecburiyetindedir. Ancak ticari işletmelerin sahip oldukları makine, teçhizat, araç, ekipman, alet, hammadde veya stoklarını karşı tarafa teslim etmesi halinde ticari olarak gelir elde etmesi mümkün olmayacak, dolayısıyla da karşı tarafa olan borcunu ödeyemeyecektir. Ancak "*Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni*" ile ticari işletmelerin, taşınırlarını teslim etmeden rehin edebilmesi mümkündür. Bu yazımızda *"Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni"* hakkında kafanızda oluşabilecek soruları yanıtlayacağız.

Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Nedir ve Neden Gereklidir?

Ülkemizde finansmana erişimin kolaylaştırılması amacıyla kabul edilen 20.10.2016 tarih ve *6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu*, 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu şekilde kanunda yeni bir ***teslimsiz ve sicilli taşınır rehni*** türü düzenlenmiştir.

Kanun uyarınca rehin hakkı, rehin sözleşmesinin Sicile kaydı ile birlikte kurulacaktır. Rehin Sözleşmesinin elektronik ortamda ya da yazılı olarak düzenlenmesi mümkündür. Rehin sözleşmesinin düzenlenmesi ile Sicilde tesis edilen işlemler; vergi, resim, harç ve değerli kâğıt bedelinden de muaftır. Ayrıca rehin sözleşmesinin sicilde yayınlanmasıyla üçüncü kişilere karşı anlam ifade etmesi amaçlanmıştır.

Rehin Hangi Varlıklar Üzerinde Kimler Tarafından Kurulabilir?

Kanundan yararlanabilecek kişiler oldukça geniş bir biçimde düzenlenmiştir. Buna göre ticari işlemlerde taşınır rehni; *kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek*

erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında kurulabilir. Ayrıca ticari işlemlerde taşınır rehni; *tacirlerle esnaflar arasında* kurulabileceği *gibi birden çok tacirin veya birden çok esnafın kendi arasında* da kurulabilir. Rehne konu olabilecek şeyler de Kanunda oldukça geniş tutulmuştur. Kanuna göre üzerinde rehin hakkı kurulabilecek taşınır varlıklar geniş olarak düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, *örneğin hammadde, lisans ve ruhsatlar, ticaret unvanı ile işletme adı da dahil olmak üzere her türlü taşınır varlık ve hak üzerinde* Kanun kapsamında rehin kurulması mümkündür. Bunun yanı sıra henüz malikin mülkiyetinde bulunmayan ancak *ileride mülkiyete konu olacak taşınır varlıklar* da rehin konusu edilebilir.

Borç miktarının belirli olması halinde, rehnedilecek varlığın ancak *borç miktarının tamamına ek olarak azami beşte bir oranına yetecek kadarı* üzerinde rehin kurulabilir. Bunların dışında Kanun ve Yönetmelikte[1] düzenlenen diğer bir husus da ***"eklentiler ve bütünleyici parçalar"*** ile ilgilidir. Kanuna göre taşınır varlık üzerindeki rehin hakkı, o varlığın bütünleyici parçasını da kapsar. Bütünleyici parçanın ayırt edici özelliklerinin bulunması halinde bunlar ayrıca rehin sözleşmesinde belirtilir. Eklentiler bakımından ise aksi kararlaştırılmadıkça, rehin sözleşmesi akdedilirken taşınır varlıkta bulunan eklentiler ile sözleşmenin akdedilmesinden sonra ilave edilen eklentiler rehin kapsamında değildirler.

Alacakların rehni bakımından incelendiğinde, her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebileceğini görmekteyiz. Ancak belirtmekte fayda var ki Yönetmeliğin 16. maddesi uyarınca "Belirli bir iş veya konu ile sınırlandırılmaksızın bütün müstakbel alacakların rehne konu edildiğine dair rehin sözleşmeleri geçersizdir.".

Rehnin Kapsamı Nedir?

Kanuna sonrada eklenen "*Benzeri her türlü taşınır varlık ve hak*" ifadesinden anlaşıldığı üzere, Kanunda sayılan rehnedilebilecek nitelikteki varlıklar ve haklar sınırlı sayıda değildir. Hammadde gibi işlenebilecek varlıkların da Kanun uyarınca rehnedilebilecek olması bu varlıkların işlenmesi halinde rehnin kapsamının ne olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Kanun'un 7. Maddesi uyarınca rehnin kapsamı incelendiğinde şu ifadeleri görmek mümkündür;

"Taşınır varlığın gelecekteki her türlü faiz, sigorta gibi hukuki getirileri ile doğal ürün ve ikamesi mallar, taşınır varlık ile birlikte doğrudan rehnin kapsamına girer. Bir üretim sürecinin, kullanıldığı taşınır varlıklarla birlikte rehnedilmesi halinde rehin, üretim sürecinde ve sonucunda gerçekleşecek olan alacak üzerinde aynı oranda ve sırada kendiliğinden tesis edilmiş sayılır."

Bu sistem sayesinde, bir yandan alacaklı tarafın alacağı, söz konusu hammadde ve stoklar ile teminat altına alınacak, bir yandan da rehin veren taraf hammaddeleri kullanarak üretim faaliyetlerine devam edebilecektir.

Rehin Alan Bakımından Oluşabilecek Riskler Nasıl Önlenmiştir?

Bu rehin sisteminin her iki taraf için de oldukça kazançlı olduğu açıktır. Ancak teminat verenin kazancı daha yüksektir. Zira borcu karşılığında teminat veren kişi, teslimsiz olarak rehnettiği varlıklarından kazanç sağlamaya devam edebilmektedir. Dolayısıyla bu varlıkları teslimsiz rehin alan bakımından bazı endişeler oluşmaktadır. Ancak bu noktada kanun çeşitli önlemler almıştır. Öncelikle Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni sisteminin güvenliğini sicil sistemi sağlamaktadır.

Şöyle ki, ticari işlemlerde taşınır rehninin kuruluşu, ilgili Yönetmeliğe göre ***dört aşamadan*** oluşmaktadır. İlk olarak rehinle güvence altına alınabilecek mevcut veya müstakbel bir borcun varlığı gerekir, daha sonra iradenin mevcut veya müstakbel bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın sınırlı ayni hak tesis etme yönünde oluşması gerekir. Üçüncü aşamada rehin

[1] Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik, Resmî Gazete 29935 (31 Aralık 2016)

sözleşmesinin hazırlanması ve imzalanması gerekir ve son olarak dördüncü aşamada ise rehin sözleşmesinin Sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Son aşamada *rehin sözleşmesinin, Ticari İşlemler İçin Taşınır Rehin Sicili (TARES)'ne tescili ve ilan edilmesiyle üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmesi mümkün olacaktır.*

Rehin Sözleşmesinin elektronik ortamda ya da yazılı olarak düzenlenmesi mümkündür. Sicile tescil edilmesi için elektronik ortamda hazırlanan rehin sözleşmesi güvenli elektronik imza ile imzalanır. Sicile tescil edilmesi için yazılı olarak hazırlanan rehin sözleşmesi ise, Sicil yetkilisi huzurunda imzalanır veya taraf imzaları noterce onaylanır. Rehin sözleşmesinde bulunması gereken kayıtlar ise Yönetmeliğin 9. maddesinde belirtilmektedir.

Sicille ilgili diğer bir önemli nokta ise bu kanun uyarınca rehin hakkı, *sicile tescil anını esas alan **ilerleme sistemi** veya rehin hakkının derece ve sırasını esas alan **sabit derece sistemi** ile kurulabilecektir. Böylece aynı menkul üzerinde birden fazla alacaklı lehine rehin tesis edebileceğimiz gibi bu alacaklıların hangilerinin rehinli alacağının öncelikli olduğunu da yine rehin sözleşmesi Tarafları belirleyebilecektir.*

Tarafların Temerrüt Öncesi Hakları ve Borçları Nelerdir?

Rehin işlemi, aynî bir hak olup borçlu iflâs etse, konkordato ilân etse veya bu (rehinli) mallara daha sonra haciz konulsa dahi, alacaklı rehne dayalı haklarını kullanabilir, diğer bir deyişle, rehin hakkını iflâs masasına veya sonraki hacizli alacaklılara karşı ileri sürebilir. Yine rehin alacaklısı, rehin veren ya da üçüncü bir kişinin zilyetliğinde bulunan rehne konu taşınır varlığı denetleme hakkına sahiptir. Bu noktada belirtmek gerekir ki her halükarda rehin verdiği malları zilyetliğinde bulundurmaya devam eden taraf, rehinli taşınırın değerini koruyacak tedbirleri almak ile de yükümlüdür. Ayrıca rehin veren, rehinli taşınır varlığın devri ile alacağın devrini Sicile tescil ettirmekle yükümlülüğünü de haizdir.

Tarafların Temerrüt Sonrası Hakları ve Borçları Nelerdir?

Borçlunun temerrüdü durumunda genel hükümler çerçevesinde takip yapmak dışında, alacaklıya tanınan seçimlik haklar dikkat çekicidir. Rehin alacaklısının, alacağının süresinde ödenmemesi halinde alacaklıya bu kanunla üç özel yol tanınmıştır. Bunlardan ilki alacaklı, rehinli malın mülkiyetinin kendisine devredilmesini talep edebilir. İkinci yolla alacaklı, alacağını, 5411 sayılı Kanun uyarınca faaliyet gösteren varlık yönetim şirketlerine devredebilir. Son olarak ise alacaklı, zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkını kullanabilir. Yukarıda belirttiğimiz üç özel yolun haricinde genel yollarla icra takibi başlatabilir ya da dava açabilir. Temerrüt sonrası hakların kullanımı bakımından Yönetmelikte detaylı düzenlemeler mevcuttur.

Bu kapsamda son olarak, taşınır rehni tesis edilmesi halinde rehin verenin karşılaşabileceği ***yaptırımlardan*** da kısaca bahsetmek gerekir. Rehin veren tarafın, rehinli taşınırı yukarıda kısaca izah edilen Kanun hükümlerine aykırı olarak kullanması, gerektiği halde rehinli taşınırın mülkiyetini devretmemesi, rehinli varlığı alacaklıya zarar vermek kastı ile tahrip/ imha etmesi, sicile tescilden kaçınması veya sicili yanıltmaya yönelik fiillerde bulunması hallerinde, alacağını tahsil edemeyen rehin alacaklısının şikâyeti üzerine, borç tutarının yarısını geçmemek üzere adli para cezasına maruz kalma ihtimali mevcuttur.

ÜREYHUKUK

İsmail Paşa Sok. No: 77
34718 Koşuyolu, Kadıköy/İstanbul
Tel : +90 0216 327 27 00 pbx
Faks : +90 0216 327 27 44
https://www.urey.av.tr

Bu bilgi notu ve varsa ekleri, sadece bilgilendirme amacıyla tarafınızla paylaşılmıştır. Bu bilgi notu, uygun yasal tavsiye olmaksızın herhangi bir özel durumda veya somut olayda uygulanmamalıdır. Bu bilgi notu, diğer internet adreslerinin linklerini içerebilir, ÜreyhukuK kendisine ait olmayan web sitelerinden hiçbir şekilde sorumlu değildir ve herhangi bir web sitesi ile ilgili bilgileri, içeriği, sunumu veya doğruluğu onaylamaz, açık veya zımni herhangi bir garanti vermez. Bu bilgi notunun telif hakları ÜreyhukuK'a ait olup işbu bilgi notu ÜreyhukuK'un önceden yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz, çevrilemez ve değiştirilemez.